

Canan Tolon

YILDIRIM TÜRKER

Politika / 12/02/2011

Canan Tolon'un yapıtlarını bu bahçede bir çırpıda ağırlamak çok güç. Ama onu bir kez olsun bahçesine alan, bir daha sanata, hayata eskisi gibi bakamaz.

Onun resimleriyle yanılmıyorsam, ilk olarak 1991 yılında karşılaştım. Burada, karşılaştım kelimesinin yüklendiği tesadüf, yüzleşme, hesaplaşma anlamlarını çok önemsiyorum.

Kendimi Canan Tolon resmiyle karşı karşıya bulduğum anı çok iyi hatırlıyorum.

Bir galerinin beni bir an evvel kendimi dışarıya atma isteğiyle dolduran o steril, vınlayan ışıklı labirentinde, kaşla göz arasında, aramızda hiç hazırlıklı olmadığım bir şiddet oluştu.

Ne hissettiğimi, nasıl bir tepki vermem gerektiğini -ki bu tepki de ille bedensel olmalıydı—bilemedim. Derin bir nefes alıp kendimi galerinin dışında bir uzaya bağışladığımı hatırlıyorum ama. Resimle aramda çok gürültülü, sanki diğer galeri gezerlerince tanık olunması neredeyse müstehcen bir alışveriş başlamıştı. Nefesim tükendikçe kendimi dışarı atıyor, bir süre sokaklarda dolaşıyordum. Kendimce o resimlerden korunuyordum. Çünkü karşılarında uzun kalırsam, bir daha dışarı çıkamamak korkusuyla sarsıldığımı biliyorum.

Ama o gün değilse ertesi gün ayaklarım beni yine o galeriye sürüklüyordu. Tuhaf bir heyecan, şehvetli bir kaçamak. O resimlerin içinde olmak istiyordum.

Resimlerinin sesi vardı

Resimlerinde yaşayan otlar vardı, karşımda soluk alıyorlardı. Çamur vardı, saman vardı. Onun resimlerinin sesi vardı.

Yırtıcı bir ses.

Canan Tolon, enstalasyonları, heykelleri ve resimleriyle o günden beri hep şu dünyadaki kışkırtıcılarımdan biri oldu.

Onun yapıtlarının ardında çok güçlü bir söz var. En geniş ölçekte politik bir duruş demek mümkün kanımca.

Canan Tolon, dünyayla aşık dalaşına girmiş sanatçılardan sonuçta. Bütün algılama biçimlerimizle birlikte dünyaya hesap soruyor.

Her şeyden önce, dünyalı. Batının, kendi köklerini teşhir ederek bir varoluş serüveni kuran Doğulu sanatçılara yatkınlığı olduğunun farkında.

“Cüretkâr gelebilir ama açıkçası ben, insanın köklerinin, o kişinin hayatıyla bir ilgisi olduğunu düşünmüyorum. Köklerimiz bizim ne olduğumuzu, nasıl olduğumuzu tayin etmez; kimliğimizle ya da kendimiz hakkındaki bilgimizle hiçbir ilişkisi yoktur.

Gerçekte, köken arayışının, insana, kendisi ve sorumlulukları hakkında özgün bir

bakış geliştirmekten ziyade kaçış imkanı verdiğini düşünüyorum. Köklerinizin kaynağı, ırkınızın saflık derecesini, kanınızın kirlilik miktarını, ilk çığılığınızın otantikliğini v.s. hesaplama dürtüsü, bir tür fanatiktir” diyor bir söyleşisinde. İlle de bir şeyi temsil edecekse, onun araf olduğunu söylüyor hemen sonrasında.

Biricik serüven

Ben de hemen Tolon'un serüvenini tanımlayabilecek kelimeyi buluyorum: Cüret.

Onun doğaya bakışında toplumsallaşmanın bütün yaralarından azade, tuhaf bir şiddet var. İşleyen pas, kuruyan çimen, kusurlu beden. Bütün bildiğimiz çerçevelerin dışında bize görünüyor.

Tolon, kendi biricik serüveninden yola çıkarak önceleri kendi bedeninin kusurunu kafamıza çalarak sürdürdü aramızdaki varlığını.

Küçücükken çocuk felcine yakalanarak çocukluğunu Fransa'da bir hastanede geçirdi: "Aylarca yattığım yatakta, ışık vurmuş parlak yüzeylere, retinamı yakana kadar bakarak imgeler yaratırdım. Göz kapaklarıma yansıyan enstantane resimler yapardım. Sonra, görüntüyü kaydırarak diğer bir parlak noktaya bakar, orada gördüğüm imgenin üzerine bir diğerini bindirir ve kompozisyonlar elde ederdim."

Ama her şeyden önce; henüz kusurlu bedenini kalabalıklar içinde taşımaya başlamadan önce kendi sürgününe ad koymuştu:

"Küçük yaşta çocuk felcine yakalanarak çocukluğumu Fransa'daki bir hastanede geçirdim, hayatın basit ve antiseptik olduğu bembeyaz duvarların arasında yaşadım. Bu, arafta ve beyazlıkta, geleceksiz ve geçmişsiz bir hayattı. Bir de diğer dünya vardı, ziyaretçi yabancıların geldiği dışarıdaki dünya. Benim için 'yuva' olanın ailem için 'dış dünya' olduğunu keşfettiğimde duyduğum şaşkınlığı hatırlıyorum. Hastaneden çıktıktan sonra sürekli olarak hayatı taklit ettim ve hiçbir şeyin gerçek olmadığı duygusunu taşıdım....Kendi bedenimde, kendi dilimde ve kendi yurdumda yabancıydım. Giysilerim bile sanki başka birisi için yapılmış oldukları duygusu veriyordu."

Mimarlık hayatı kısa sürdü. "Mimariye yaklaşımının profesyonellikten çok tutku ile ilgili olduğunu fark edinceye" kadar.

Resimlerinde mimari, bir metafor olarak yaşayagelir.

Canan Tolon'un yapıtlarını bu bahçede bir çırpıda ağırlayabilmek çok güç. Ama onu bir kez olsun bahçesine almış olan, bir daha sanata, resime, hayata, doğaya, insana eskisi gibi bakamayacaktır.

Çalışmalarda ilk adım

Tolon'un kanımca asal merakını anlatan sözleriyle bitirelim:

"...hayatla ve hayatın varlığının meydana getirdiği dönüşümle ilgileniyorum. Odak noktam ister doğada, ister iç mekânda, ister sanayi ortamında olsun, çevrenin genel olarak bozulmasıdır. Yıkım beni özel olarak esinlendirmiyor; daha çok, herhangi bir fiziksel maddede varolan, yıkımla yapım arasındaki dengeleyici hareket ile ilgileniyorum. Üstünde durduğum maddenin etkisi ve tepkisi, onun direnen davranışıdır. Çalışmalarında çürüme ilk adımdır; başka bir deyişle, yanıtım çürüme oluşunca başlar ve bazen ne zaman sona ereceği hakkında hiçbir fikrim olmaz.

Galeri mekânına, suyu emerek ıslanan tuvaler üzerinde büyüyen ot gibi canlı bir madde getirmek istedim. Galeri gibi 'temiz' ve 'klinik' bir çevrede sergilenmek üzere ortamından kopartılan doğal objelere bakmayı tarifsiz ölçüde dokunaklı buluyorum. Otlar doğal olarak ölüyor ve renk değiştiriyorlar. Aynı şekilde, tuval paslanmış çelikle temas ettiği zaman lekeleniyor. Yapıtlarım, ölü olanın teşhirinden çok, dikkati o statik olduğu varsayılan ama aslında başka yaşam düzlemlerinde devam eden durumun yol açtığı sürece yöneltiyor."

Canan Tolon, bir denge yaratıyor. Mehmet Taner'in dizesini çağırarak:

"Denge Yani tehlike."